

TOP-5.3.1-16-FE1-2017-00002

A helyi identitás és kohézió erősítése Bodajk térképében

Objektumleírások

Készült: 2019. március

Készítette: Magyar Műemléki Topográfia Nonprofit Kft.

Bodajk épített öröksége

A Móri-árok peremén a Móri-víz mellett települt kisváros a domborzathoz igazodó utcahálózattal, szalagtelkeken fésűs, utcavonalas beépítéssel. • Egy 1193-as határjárása ismeretes, ekkor a székesfehérvári keresztetek birtoka volt. Nevét a tőle északkeletre fekvő Vértes hegység népi nevéből – Bodok – származtatják. Bodoght, Bodak, Bodaik névváltozatok után a XIX. században rögzült a településnév mai formája. Fekvése és egyéb jellemzői az ország egyik első lakott településévé tették. A török időkben elpusztásodott. A XVII. század közepéig a források pusztaként említették. 1662-ben már ismét lakott hely volt, bár népessége lassan gyarapodott. 1671-90-ben királyi koronabirtok, majd a csókakői-móri uradalom részeként Hochburg Jánosé volt. A XVIII. század közepén a falu lakossága magyar, német és szlovák nemzetiségű volt. A község 1744-ben mezővárosi rangot nyert, és járási székhely lett. 1752-ben Berényi-birtokként működött, majd örökösödés útján a Zichy, a Bethlen és a Miske családok birtokolták. 1886-ban elveszítette mezővárosi rangját, ezután a nagyközségek közé sorolták. 2008-ban városi rangra emelték. Gyógyvizű tava mellett országosan ismert búcsújáróhely alakult ki. A hagyomány szerint ez a legősibb magyarországi Mária-kegyhely. A Szentkút gyógyító forrása már a IX. században létezett. Feljegyzések szerint hétévenként elapadt, majd újra indult. Ehhez különleges Mária-tisztelet kötődött. Itt építették fel a Segítő Boldogasszony tiszteletére szentelt templomot.

BERTA 2003 (104-105.), ENTZ – SISA 1998 (40.), VIRÁG 2005 (31.)

Segítő Szűz Mária plébániatemplom

A község központjában utca felé forduló, az egykori kapucinus rendházzal egybeépített épület. Középkori kápolna bővítésével, annak alapfalaira épült a kapucinusok idején, 1727-42 között a Hochburg család segítségével. Keletelt templom homlokzat elé ugró, órapárkányos, gúlasisakos toronnyal, két szakaszos hajóval, keskenyebb szentéllyel, erőteljes koronázópárkánnyal. A főhomlokzaton egy-egy félköríves fülkében Pádúai Szent Antal és Sigmaringeni Szent Fidél XVIII. századi kőszobrai láthatók. A torony kapuja fölötti falképet 2015-ben restaurálták. A hajót erőteljes, párkányfejezetes falpillérekkel és egy hevederrel két szakaszra osztott fiókos dongaboltozat fedi, ehhez a szentély fiókos dongával és félkupola záródással csatlakozik. A hajóba és a szentélybe a rendház felől oratóriumablakok nyílnak. A bejárat felett háromnyílású orgonakarzat húzódik tajtékdíszes mellvédvel.

ENTZ – SISA 1998 (40., 43.)

Református templom

Szabadon álló templom homlokzat elé ugró, órapárkányos, hegyes sisakos toronnyal. Épült 1788-ban. Déli falánál 1848-ból származó vörösmárvány sírkő látható. A vörösmárvány úrasztala 1862-ben, orgonakarzata 1932-ben készült. Berendezéséhez tartozik egy 1789-re datált ónkanna. Egykori, XVI. századi aranyozott vörösréz úrvacsoraosztó serlegét a pápai múzeumban őrzik.

Az 1859-ben épült lelkészlak főhomlokzata 3 ablakos, 1886-97 között átalakították, 6 pilléres tornáccal egészítették ki.

ENTZ – SISA 1998 (43.)

Kálvária

A kegytemplomtól délre fekvő meredek dombon álló, kör alakú kőfallal övezett 3 kőkereszt, Krisztusé korpusszal, mellette Mária és Evangélista Szent János alakjával. Készítette a fehérvári tanács 1736-ban. Stációit helyi és a kegyhelyre zárandokló hívek készítették. A képek Bory Jenő munkái.

A Kálváriadomb alsó részén, a stációk indításánál álló Szent Kereszt kápolna 1737-ben épült. Kétszakaszos hajóját támpillérek tartják, háromszögű oromzata kőkereszttel záródik. A hajóhoz kisméretű, félköríves szentély csatlakozik. Itt helyezték el Bűnbánó Szent Péter apostol barlangban lévő barokk kőszobrát.

ENTZ – SISA 1998 (43.)

egykori Hochburg-Lamberg-kastély

Parkban szabadon álló, emeletes, részben alápincézett, E-alaprajzú, egytraktusos, oldalfolyosós, klasszicista stílusú épület. XVIII. századi előzmény felhasználásával építette Miske József 1839-ben. Pincéje és földszintje boltozott. Északi oldalának kis kiülésű timpanonos középrizalitját íón pilaszterek tagolják. A déli oldalon rövid, U alakú szárnyak között erőteljes, az alsó szinten sávozott pillérekre, az emeleten elegáns íón oszlopokra támaszkodó, timpanonnal zárt rizalit.

Az épület körül 6 hektáros park húzódik, részben fakülönlegességekkel.

ENTZ – SISA 1998 (44.), VIRÁG 2005 (31-32.)

Marsovszky-kastély

Szabadon álló, földszintes, T-alaprajzú épület. Főhomlokzata módosult, eredetileg gazdag homlokzati architektúra díszítette. A bal oldalon álló emeletes torony szecessziós ívű oromzatot és kupolát kapott, az ablakokat sávozott díszítés választotta el egymástól. A jelésszerűen előrelépő rizalit oromzata a toronyéhoz hasonló kiképzést kapott. A homlokzat felett kőbábos attika húzódott, osztópilléreit kőváza díszítette. A torony mellett egykor az udvarra vezető díszkapu húzódott. Jelenlegi formájában átalakított, díszeitől megfosztott a homlokzat, melynek nyílászáróit is kicserélték. A hátsó homlokzat T-alakban hátranyúló szárnyát is átépítették. Egykori díszkertje nyomokban még megvan.

VIRÁG 2005 (33.)

Felhasznált irodalom

- BERTA 2003   Berta Györgyné (szerk.): Értékkörző települések a Közép-Dunántúlon. Budapest, 2003, Központi Statisztikai Hivatal Fejér, Komárom és Veszprém Megyei Igazgatóságai.
- ENTZ – SISA 1998   Entz Géza – Sisa József (szerk.): Fejér megye művészeti emlékei. The Historic Monuments of Fejér County. Székesfehérvár, 1998, Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet – Szent István Király Múzeum. (= Szent István Király Múzeum Közleményei A sorozat 34. kötet)
- VIRÁG 2005   Virág Zsolt: Magyar kastélylexikon. 3. kötet. Fejér megye kastélyai és kúriái. Budapest, 2005, Fo-Rom Invest.